

Lieta C-713/20

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2020. gada 24. decembris

Iesniedzējtiesa:

Centrale Raad van Beroep (Nīderlande)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2020. gada 17. decembris

Apelācijas sūdzības iesniedzēji:

Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank

Y

Atbildētāji apelācijas instancē:

X

Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank

Pamatlietas priekšmets

Sociālā nodrošinājuma tiesību iegūšana pagaidu darba aģentūru darbiniekiem, kuri dzīvo citā dalībvalstī, laikposmos, kad pagaidu darbs netiek veikts un darba tiesiskās attiecības ir izbeigtas.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Tās dalībvalsts noteikšana, kuras tiesību akti ir piemērojami saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 883/2004 laikposmos, kad netiek veikts pagaidu darbs. LESD 267. pants.

Prejudiciālie jautājumi

- 1) Vai [Regulas (EK) Nr. 883/2004] 11. panta 3. punkta a) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka darba ņēmējam, kurš dzīvo vienā dalībvalstī un strādā citā dalībvalstī, pamatojoties uz pagaidu aģentūras darba līgumu, saskaņā ar kuru darba tiesiskās attiecības izbeidzas, beidzoties norīkojumam, un pēc tam tiek turpinātas, starpposmos joprojām ir piemērojami šīs citas dalībvalsts tiesību akti, kamēr darba ņēmējs uz laiku nav pārtraucis šo darbu?
- 2) Kādi faktori ir būtiski, lai šādos gadījumos konstatētu, vai darbība uz laiku ir pārtraukta?
- 3) Pēc kāda laikposma ir jāuzskata, ka darba ņēmējs, kuram vairs nav līgumisku darba tiesisko attiecību, uz laiku ir pārtraucis savu darbību nodarbinātības valstī, ja vien nav konkrētu norāžu par pretējo?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Regulas (EK) Nr. 883/2004 1. panta a) un b) punkts, 11. panta 1., 2. punkts un 3. punkta a) un e) apakšpunkts

Atbilstošās valsts tiesību normas

Algemene Ouderdomswet (Vispārējais vecuma pensijas likums, turpmāk tekstā – “AOW”) 6. panta 1. punkta a) un b) apakšpunkts, kā arī 3. punkts, 6.a panta a) un b) punkts, 13. panta 1. punkta a) apakšpunkts

Algemene Kinderbijslagwet (Vispārējais bērnu pabalstu likums) 6. panta 1. punkta a) un b) apakšpunkts, kā arī 3. punkts, 6.a panta a)-c) apakšpunkts

Besluit uitbreiding en beperking kring van verzekerden volksverzekeringen 1999 (1999. gada Noteikumu par sociāli apdrošināto personu loka paplašināšanu un ierobežošanu) 6. panta a) un b) punkts, kā arī 9. pants

X lieta

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 X ir Nīderlandes pilsonē, kura pārcēlās no Nīderlandes uz Vāciju, kur viņa nekad nav strādājusi. Tomēr ar dažiem pārtraukumiem viņa veica pagaidu darba aģentūras darbu Nīderlandē. Saskaņā ar pagaidu darba aģentūras darba līgumu darba tiesiskās attiecības automātiski izbeidzās, tiklīdz pēc lietotājuņemuma pieprasījuma beidzās norīkojums. Turklāt X Nīderlandē veica darbu bez atlīdzības vai par ļoti nelielu atlīdzību.

- 2 Ar 2015. gada 6. jūlija lēmumu *Sociale verzekeringsbank* (Nīderlandes Sociālā nodrošinājuma banka, turpmāk tekstā – “*Svb*”) sagatavoja X pensiju pārskatu, saskaņā ar kuru viņa bija ieguvusi tikai 82 % no pensijas atbilstoši AOW, jo saskaņā ar AOW viņa bija bijusi apdrošināta tikai laikposmos, kad viņa faktiski strādāja Nīderlandē kā pagaidu darba aģentūras darbiniece.
- 3 *Rechtbank* [pirmās instances tiesa Nīderlandē] apmierināja prasību, ko X cēla par šo lēmumu, jo laikposmi starp dažādu darba aģentūras darbu esot atzīstami par atpūtas vai bezdarba periodiem. Atsaucoties uz Tiesas 2015. gada 23. aprīļa spriedumu *Franzen u.c.* (C-382/13, EU:C:2015:261), *Rechtbank* norādīja, ka šajos laikposmos X ir jāuzskata par apdrošinātu saskaņā ar AOW. Neesot ieteicams uz relatīvi īsiem laikposmiem vairākkārt piemērot personai citas dalībvalsts sociālā nodrošinājuma sistēmu. *Svb* iesniedza apelācijas sūdzību par šo nolēmumu.

Pamatlietas dalībnieku galvenie argumenti

- 4 *Svb* skatījumā X situāciju nevar salīdzināt ar apstākļiem spriedumā *Franzen*, jo situācijās, kas bija minētā sprieduma pamatā, atšķirībā no šīs lietas darba tiesiskās attiecības netika pārtrauktas. X pagaidu darba aģentūras līguma galvenā iezīme esot tieši tāda, ka šis līgums ir uzskatāms par izbeigtu brīdī, kad lietotājuzņēmums vairs neizmanto X darbu un tad pagaidu darba aģentūrai vairs nav saistību pret viņu. Viņu nevarot atzīt par personu, kas ir atvaļinājumā vai bez darba. X neatbilstot Regulas (EK) Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta a) un c) apakšpunktā, lasot tos kopā ar tās 11. panta 2. punktu, paredzētajiem nosacījumiem, lai viņu pielīdzinātu darba ņēmējam, jo viņa nav saņēmusi bezdarbnieka pabalstus no Nīderlandes. Attiecībā uz laikposmiem, kad viņa nav strādājusi, piemērojami tiesību akti esot jānosaka, pamatojoties uz Regulas Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta e) apakšpunktu.
- 5 X uzskata, ka viņas darbība bija pilnībā vērsta uz Nīderlandi, pat ja viņa dzīvoja Vācijā. Tāpēc viņa arī esot bijusi nepārtraukti apdrošināta saskaņā ar AOW.

Y lieta

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 6 Y kopā ar savu ģimeni dzīvo Polijā. Kopš 2007. gada 16. jūlija viņš ar dažiem pārtraukumiem strādāja Nīderlandē, pamatojoties uz dažādu veidu darba līgumiem, kurus viņš bija noslēdzis ar to pašu pagaidu darba aģentūru kā X.
- 7 No 2015. gada 20. jūlija starp Y un pagaidu darba aģentūru bija noslēgts pagaidu darba līgums uz noteiktu laiku – uz astoņiem mēnešiem. Līgumā bija ietverts noteikums, saskaņā ar kuru tad, ja lietotājuzņēmumā darbs tiek izbeigts, Y bija jāpieņem piemērots aizvietojošais darbs. Atteikums būtu izraisījis darba līguma priekšlaicīgu izbeigšanu.

- 8 Laikā no 2016. gada 1. janvāra līdz 2016. gada 7. februārim Y neveica nekādu darbu. 7. punktā minētais līgums beidzās 2015. gada 31. decembrī. Kopš 2016. gada 8. februāra pastāv jaunas darba tiesiskās attiecības uz noteiktu laiku.
- 9 Ar 2016. gada 29. marta lēmumu *Svb* informēja Y, ka viņam nav tiesību saņemt bērnu pabalstu par 2016. gada janvāri un februāri, jo viņš nav strādājis Nīderlandē šo mēnešu pirmajā darba dienā. Kopš 2016. gada marta viņam atkal tiek piešķirts bērnu pabalsts. Pēc [Y] iesniegtajiem iebildumiem *Svb* ar 2016. gada 20. maija lēmumu nolēma, ka pagaidu darba aģentūras līgums ir zaudējis spēku laikā, kad viņš uzturējās Polijā, jo šajā laikā viņš vairs nebija pieejams darbam.
- 10 *Rechtbank* noraidīja Y prasību kā nepamatotu galvenokārt tāpēc, ka viņam 2016. gada janvārī un 2016. gada februāra pirmajā nedēļā nebija darba līguma. Nevarot uzskatīt, ka šajā laikā viņam bija apmaksāts vai neapmaksāts atvaļinājums. Turklāt neesot nedz diskriminācijas dzīvesvietas dēļ, nedz aizliegtā veidā tiekot ierobežota personu brīva pārvietošanās.

Pamatlietas dalībnieku galvenie argumenti

- 11 Y uzskata, ka viņa darba tiesiskās attiecības netika pārtrauktas. Vienojoties ar savu darba devēju, laikā no 2016. gada 1. janvāra līdz 8. februārim viņš esot izmantojis neapmaksātu atvaļinājumu. Pakārtoti viņš apgalvo, ka Regulas Nr. 883/2004 mērķis tostarp ir tāds, ka darba pārtraukšanas uz laiku līdz trim mēnešiem gadījumā joprojām paliek piemērojami pēdējās nodarbinātības valsts tiesību akti. Nīderlandes atteikums maksāt ģimenes pabalstu tostarp esot nepamatota diskriminācija dzīvesvietas un darba tiesisko attiecību rakstura dēļ, kā arī nepamatots brīvas pārvietošanās ierobežojums.
- 12 *Svb* skatījumā tās lēmumi neesot apstrīdami. Pagaidu darba aģentūru darbinieki, tieši tāpat kā citi darbinieki, principā esot apdrošināti viņu darba līguma darbības laikā. Taču Y pagaidu darba līgums faktiski esot ticis izbeigts 2016. gada 1. janvārī. Tāpēc līdz jaunā 2016. gada 8. februāra darba līguma noslēgšanai viņš arī neesot bijis apdrošināts. Atsaucoties uz pastāvīgo judikatūru, *Svb* apgalvo, ka Nīderlandes sociālā nodrošinājuma sistēmā, kas ir piemērojama rezidentiem, piemēram, vecuma pensiju un ģimenes pabalstu jomā, pastāv pietiekams pamatojums tam, ka principā ir apdrošināti tikai rezidenti. Tādējādi neesot aizliegtas diskriminācijas.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 13 Strīds ir par to, vai Nīderlandes sociālā nodrošinājuma sistēmas piemērojama tiek turpināta arī laikposmos, kad X un Y nav strādājuši. Lai atbildētu uz šo jautājumu, ir jānosaka dalībvalsts, kuras tiesību akti šajos laikposmos bija piemērojami X un Y saskaņā ar Regulu Nr. 883/2004.

- 14 Saskaņā ar Regulas Nr. 883/2004 11. panta 1. punktu personām, uz kurām attiecas šī regula, piemēro tikai vienas dalībvalsts tiesību aktus. Saskaņā ar šīs regulas 11. panta 3. punkta a) apakšpunktu personai, kas veic darbību nodarbinātas vai pašnodarbinātas personas statusā kādā dalībvalstī, ir piemērojami minētās dalībvalsts tiesību akti [a) apakšpunkts]. Jebkurai citai personai, uz ko neattiecas a)-d) apakšpunkts, ir piemērojami dzīvesvietas dalībvalsts tiesību akti [e) apakšpunkts].
- 15 Rodas jautājums, vai X un Y situācijas starpposma periodos ietilpst jēdzienā “darbība nodarbinātas vai pašnodarbinātas personas statusā” Regulas Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē. Saskaņā ar šīs regulas 1. panta a) punktu šīs jēdziens ietver katru darbību vai līdzvērtīgu situāciju, ko par tādu uzskata tās dalībvalsts sociālās nodrošināšanas tiesību aktu piemērošanas nolūkā, kurā tiek veikta minētā darbība vai pastāv līdzvērtīgā situācija. Tāpēc ir jāpārbauda, vai X un Y situācijas attiecīgajos laikposmos Nīderlandes sociālās nodrošināšanas tiesību aktu piemērošanas nolūkā ir uzskatāmas par darbību nodarbinātas vai pašnodarbinātas personas statusā vai ir tai pielīdzināmas.
- 16 X situācijā starpposma periodos viņas darbības nevar uzskatīt par darbu komercdarbībā ienākumu gūšanas nolūkā, kā tas ir prasīts valsts tiesību aktos. Saistībā ar šīm darbībām attiecīgā persona nav sociāli apdrošināta saskaņā ar valsts tiesību aktiem, un tāpēc arī tās nevar uzskatīt par darbību nodarbinātas vai pašnodarbinātas personas statusā Regulas Nr. 883/2004 1. panta a) un b) punkta izpratnē.
- 17 Saistībā ar Y situāciju iesniedzējtiesa uzskata, ka starp Y un pagaidu darba aģentūru noslēgtais pagaidu darba līgums beidzās 2016. gada 1. janvārī. Tādēļ laikā no 2016. gada 1. janvāra līdz 2016. gada 7. februārim arī nebija darbības, kas balstīta uz darba tiesiskajām attiecībām valsts tiesību aktu izpratnē.
- 18 Tālāk attiecībā uz X un Y rodas jautājums, vai starpposmi ir jāatzīst par situāciju, kas ir pielīdzināma profesionālai darbībai un kas Nīderlandes sociālās nodrošināšanas tiesību aktu piemērošanas nolūkā ir uzskatāma par tādu. Neapmaksāta atvaļinājuma gadījumā runa ir par atvaļinājumu, ko darba devējs un darba ņēmējs ir saskaņojuši attiecībā uz daļu no darba laika vai visu darba laiku. Tā var uzskatīt tikai tad, ja darba tiesiskās attiecības saglabājas un ja pienākums veikt darbu, kā arī pienākums maksāt atlīdzību turpinās pēc saskaņotā laikposma beigām.
- 19 Starpposmos darba tiesisko attiecību nebija ne X, ne Y. Tāpēc šajos laikposmos viņi arī netika atzīti par darba ņēmējiem un nevarēja būt runa arī par darba pārtraukšanu uz laiku. Līdz ar to Nīderlandes tiesību akti netika atzīti par piemērojamiem saskaņā ar Regulas Nr. 883/2004 1. panta a) punktu, lasot to kopā ar 11. panta 3. punkta a) apakšpunktu.
- 20 Tomēr iesniedzējtiesas skatījumā tas vēl nenozīmē, ka tad starpposma periodiem piemērojami tiesību akti ir jānosaka saskaņā ar Regulas Nr. 883/2004 11. panta

3. punkta e) apakšpunktu (dzīvesvietas dalībvalsts tiesību akti). Savukārt *Svb* uzskata, ka šī tiesību norma ir piemērojama, jo starpposmos X un Y uz laiku bija pārtraukuši attiecīgās darbības. Neesot nozīmes šo periodu ilgumam.

- 21 X lietā lietas dalībnieki un *Rechtbank* atsaucās uz spriedumu *Franzen* (C-382/13, EU:C:2015:261). No minētā sprieduma 50. punkta *Rechtbank* secināja, ka personai, kas veic darbību tikai vienā dalībvalstī, joprojām ir piemērojami šīs dalībvalsts tiesību akti, pat ja starp darba devēju un darba ņēmēju nepastāv nepārtrauktas darba tiesiskās attiecības.
- 22 Savukārt *Svb* atsaucas uz sprieduma *Franzen* (C-382/13, EU:C:2015:261) 51. un 52. punktā sniegtajiem Tiesas apsvērumiem par dzīvesvietas dalībvalsts tiesību aktu piemērošanu.
- 23 Turklāt Regulas Nr. 883/2004 II sadaļas noteikumi veido pilnīgu un vienotu kolīziju normu sistēmu. Šo normu mērķis ir ne tikai izvairīties no vienlaicīgas vairāku dalībvalstu tiesību aktu piemērošanas, bet arī novērst to, ka personām, kuras ietilpst šīs regulas piemērošanas jomā, tiktu liegta aizsardzība sociālā nodrošinājuma jomā tādēļ, ka nav tiesību aktu, kuri būtu tām piemērojami (spriedums, 2019. gada 8. maijs, *SF*, C-631/17, EU:C:2019:381, 33. punkts). Regulas Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta e) apakšpunkts ir piemērojams visām personām, kas nav minētas šīs tiesību normas a)-d) apakšpunktā, nevis tikai ekonomiski neaktīvām personām.
- 24 Iesniedzējtiesas skatījumā no šīs judikatūras izriet, ka uz personām, kuras parasti strādā kādā dalībvalstī, attiecas Regulas Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta a) apakšpunkts, kamēr tās nav galīgi vai uz laiku izbeigušas savu darbību. Nemaz nešķiet svarīgi, vai vēl pastāv darba tiesiskās attiecības. Šo secinājumu nemaina tas, ka Regulas Nr. 883/2004 11. panta 3. punkta e) apakšpunktā ir paredzēta atsevišķa kolīziju norma situācijām, uz kurām neattiecas šīs tiesību normas a)-d) apakšpunkts. Tomēr, ja darbība tiek pārtraukta, kaut vai tikai uz laiku, tad ir piemērojami dzīvesvietas dalībvalsts tiesību akti.
- 25 Turklāt no Tiesas 2019. gada 19. septembra sprieduma *Van den Berg u.c.* (C-95/18 un C-96/18, EU:C:2019:76) iesniedzējtiesa secina, ka Nīderlandei kā nodarbinātības valstij nav sociāli jāapdrošina citā dalībvalstī dzīvojošs darba ņēmējs laikposmos, kad uz viņu saskaņā ar Regulas Nr. 883/2004 II sadaļu attiecas dzīvesvietas valsts tiesību akti.
- 26 Iesniedzējtiesai viennozīmīgi nav skaidrs, kā interpretēt un piemērot minētos principus gadījumos, kad runa ir par pagaidu darbu ar pārtraukumiem. It īpaši rodas jautājums, kādi faktori ir būtiski, lai noteiktu, vai pagaidu darba ar pārtraukumiem gadījumā runa ir par darbības pārtraukšanu uz laiku. Iespējams, var tikt piedāvāts vispārējs noteikums jautājumā, kādam laikposmam ir jāpaiet, lai uzskatītu, ka darba ņēmējs, kuram vairs nav līgumisku darba tiesisko attiecību, uz laiku ir pārtraucis savu darbību nodarbinātības valstī, ja vien nav iespējama norāze par pretējo.

- 27 X lietā ir svarīgi, ka viņa vienmēr bija koncentrējusies uz Nīderlandes darba tirgu. Ņemot vērā sprieduma *Franzen* (C-382/13) 50. punktu, tas varētu pamatot pieņēmumu, ka uz X nepārtraukti attiecās Nīderlandes tiesību akti, jo viņa faktiski nebija pārtraukusi savu profesionālo darbību Nīderlandē. Nozīme varētu būt arī tam, ka acīmredzot X nav brīvprātīgi pārtraukusi savu pagaidu darbu.
- 28 Tomēr rodas jautājums, vai arī tādos apstākļos kā X lietā, konkrētā brīdī nerodas situācija, kad darbība uz laiku ir pārtraukta un tādējādi X ir piemērojami dzīvesvietas valsts tiesību akti.
- 29 Saskaņā ar citu iespējamo viedokli, ko pārstāv *Svb* un kas balstīts uz sprieduma *Franzen* (C-382/13) 51. punktu, personai laikposmā, kad tā neveic darbību, lai gūtu ienākumus, un kad tai nav darba tiesisko attiecību, jau no paša sākuma ir piemērojami dzīvesvietas valsts tiesību akti, pat ja darbība Nīderlandē nav galīgi izbeigta. Vienīgais izņēmums ir gadījums, kad attiecīgā persona saņem naudas pabalstu Regulas Nr. 883/2004 11. panta 2. punkta izpratnē.
- 30 Šā viedokļa priekšrocība ir tāda, ka piemērojamais tiesību aktus var noteikt uzreiz, nevis tikai pēc vēlākas pārbaudes. Šāda pārbaude *per definitionem* ir saistīta ar nenoteiktību, galvenokārt tad, ja vairs nav darba tiesisko attiecību.
- 31 Šā viedokļa trūkums ir tāds, ka piemērojamie tiesību akti bieži var mainīties, kas var kavēt darba ņēmējus veikt pārrobežu pagaidu darbu.
- 32 Y situācija atspoguļo daudzu Nīderlandē strādājošu migrējošo darba ņēmēju situāciju. Jautājums ir par to, kā šī situācija ietekmē tiem piemērojamo tiesību aktu noteikšanu.